

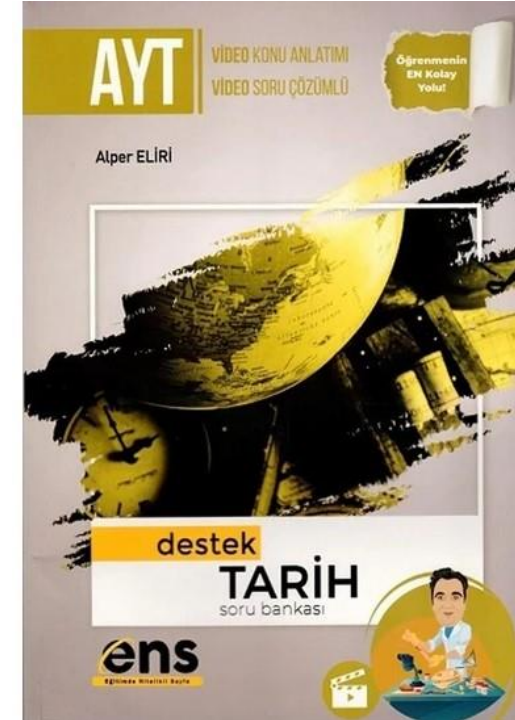
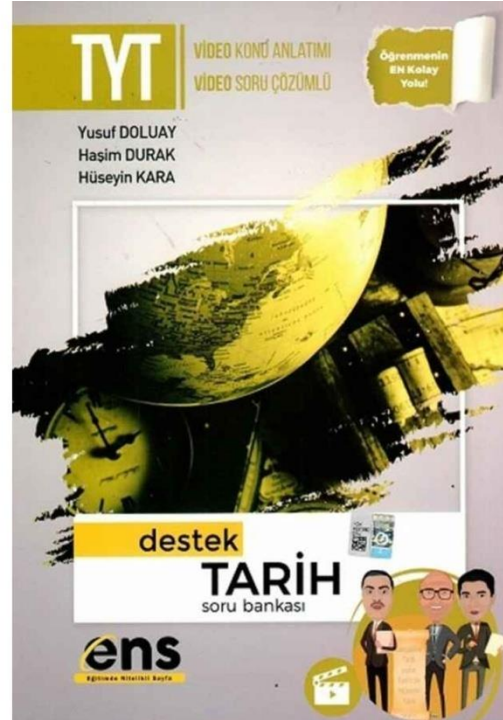
XII. ÜNİTE: SULTAN VE OSMANLI MERKEZ TEŞKİLATI

Anlatan

Hüseyin KARA
Tarih Öğretmeni

Anlatımda Kullanılan Kaynaklar

Devlet Yönetimi

Hükümdar

- Osmanlı Devleti padişahın sözünün geçtiği Mutlak Monarşi ile yönetilmiştir.
- Padişahın çıkardığı kanunlara Ferman denir. Fermanların Türk töresine ve İslam hukukuna uygun olması gerekir.
- Osmanlı padişahlarının bir takım unvanları ve hâkimiyet sembolleri bulunmaktadır. (Yavuz Sultan Selim ile Osmanlı padişahları Halife unvanını kullanmıştır)

Hükümdarlık Unvanları		Hâkimiyet Sembolleri
✓ Han	✓ Sultan	✓ Sikke (para) bastırtmak
✓ Hakan	✓ Padişah	✓ Hutbe Okutmak
✓ Bey	✓ Hünkâr	✓ Davul ve Sancak
✓ Gazi	✓ Hüdavendigâr	✓ Tuğ ve Saltanat Çadırı

- Hükümdar **Cülus** denen bir törenle tahta çıkmış, törenin ardından bahşiş dağıtmış ve **Eyüp Sultan Türbesi**'ne giderek kılıç kuşanmıştır.
- Hükümdarların birtakım sorumluk ve görevleri vardır.
- Hükümdarların nasıl davranmaları gerektiği konusunda idarecilere yol göstermesi için bir takım **Nasihatnameler** ve **Siyasetnameler** yazılmıştır.

Hükümdarların Görevleri

Nasihatname ve Siyasetnameler

✓ Sınırların güvenliğini sağlamak.✓ Adaletli olmak.✓ Halkın refahını ve mutluluğunu sağlamak.✓ Huzur ve asayişi sağlamak.✓ Orduyu komuta etmek.	✓ Şeyh Edebali'nin Osman Gazi'ye yapmış olduğu nasihat.✓ II. Murat'ın oğlu II. Mehmet'e yazdığı "Nasihat-üs Sultan Murat"✓ Yavuz'un oğlu Kanuni'ye yazdığı "Siyasetname"✓ Sadrazam Lütfi Paşa'nın yazdığı "Asafname"

Osmanlı siyasetname geleneğine göre padişapta bulunması gereken vasıflardan bazıları şunlardır:

Adil olmalı

I

Liyakat gözetmeli

IV

Atamalarda iltimas
önceliği olmalı

III

Vefakâr olmalı

II

İstişareye önem
vermeli

V

Diyagramdaki bilgilerden hangisi yanlış verilmiştir?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

Osmanlı Devleti'nde hükümdarların belli özellikleri (vasıfları) olması gerekmektedir. Ülkeyi idare etmek, sınırlarını genişletmek için bu özelliklerin padişahlarda tam olması gerekmektedir.

Aşağıdakilerden hangisi bu özelliklerden biri ola-
maz?

- A) Hoşgörü
B) Adalet
C) Cesaret
D) Yabancı dil bilme
E) Bilgelik

Sancak Sistemi

- Padişahın erkek çocuklarının (Şehzade) devlet yönetimi tecrübesi kazanmaları için sancaklara gönderilmesidir.
- Şehzadeler yanlarında hocaları (Lala), bazı devlet adamları ve anneleri ile birlikte Sancaklara gönderilmişlerdir.

Sancakta bulunan Şehzadelere "Çelebi Sultan" denir.

Şehzadeler 4 yaşına geldiğinde eğitim süreci başlar. Özel bir ilgi ile eğitilen şehzadeler, ileride padişah olacağından her konuda dönemin en ünlü alimlerinden dersler almışlardır. Eğitimlerinden sorumlu kişiye lala denilmiştir. Tıpkı Büyük Selçuklularda “atabey”lerin çıkardığı problemleri Osmanlıda lalalar çıkarmıştır. Sancağa vali olarak atanan şehzadelerin yanındaki lalalar şehzadeleri taht kavgası için kışkırtmışlardır. Çünkü eğittiği şehzadeler padişah olursa kendileri de üst düzey görevlere geleceklendir.

Paragrafta verilenlere bakılarak aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) Osmanlı ile Büyük Selçuklu yönetim teşkilatı birbirine benzemektedir.
- B) Lalalar kendi çıkarları için taht kavgalarını desteklemişlerdir.
- C) Şehzadeler, sancaklarda yönetim tecrübesi kazanmaktadırlar.
- D) Sarayda verilen eğitim en üst düzeydedir.
- E) Şehzadeler sadece dinî eğitim almaktadır.

Şehzadenin eğitiminde sadece padişaha karşı sorumlu olan lalalar, sancağa çıkan şehzadenin yanında bulunur ve ona devleti idare etme sanatının en ince ayrıntılarını öğretirlerdi. Bir lala ortalama üç yıl civarında görevde kalmaktaydı. Bu süre yaklaşık bir sancakbeyliği süresine denk gelmekteydi.

Bu durumun,

- I. lalaların nüfuzunun artmasını önlemek,
- II. merkezî otoriteyi güçlü tutmak,
- III. lalaların seferlere katılmasını engellemek

amaçlarından hangilerine yönelik olduğu savunulabilir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) I ve II
- D) II ve III
- E) I, II ve III

Osmanlı Merkezîyetçi Yapısının Güçlendirilmesi

➤ Osmanlı Devleti'nin ilk dönemlerinde "Ülke hanedanın ortak malıdır" anlayışı hâkimdir. Zamanla merkezîyetçi yapının güçlendirilmesi için bu Veraset anlayışında bir takım değişiklikler olmuştur.

Veraset Anlayışındaki Değişiklikler

Ülke padişah ve oğullarınındır. → I. Murat

Ülke sadece padişahındır. → II. Mehmet

Ekber ve Erşed Sistemi → I. Ahmet

En akıllı ve yaşça büyük kişinin tahta çıkması.

II. Mehmet (Fatih)

Merkezîyetçi yapıyı korumak için;

- ✓ İlk Osmanlı kanunnamesi olan Kanunname-i Ali Osman ile kardeş katlini kanunlaştırmış.
- ✓ Yüksek dereceli devlet adamlarının ölümü halinde mallarına Müsadere usulü ile el konulmuş.
- ✓ Haremde evlenme geleneği başlamış.
- ✓ Sadrazamlık yetkisi Çandarlı ailesinden alınmıştır.

Merkezî otorite, padişah egemenliğinin bölünmeden, taht kavgalarının yaşanmadığı ve devlet bütünlüğünün korunduğu anlayıştır.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi merkezî otorite anlayışına terstir?

- A) Müsadere Usulünün uygulanması
- B) Padişah kardeşlerinin katledilmesi
- C) Devletin toprakları padişahındır anlayışı
- D) Ülke hanedanın ortak malıdır anlayışı
- E) Ekber ve Erşed sisteminin uygulanması

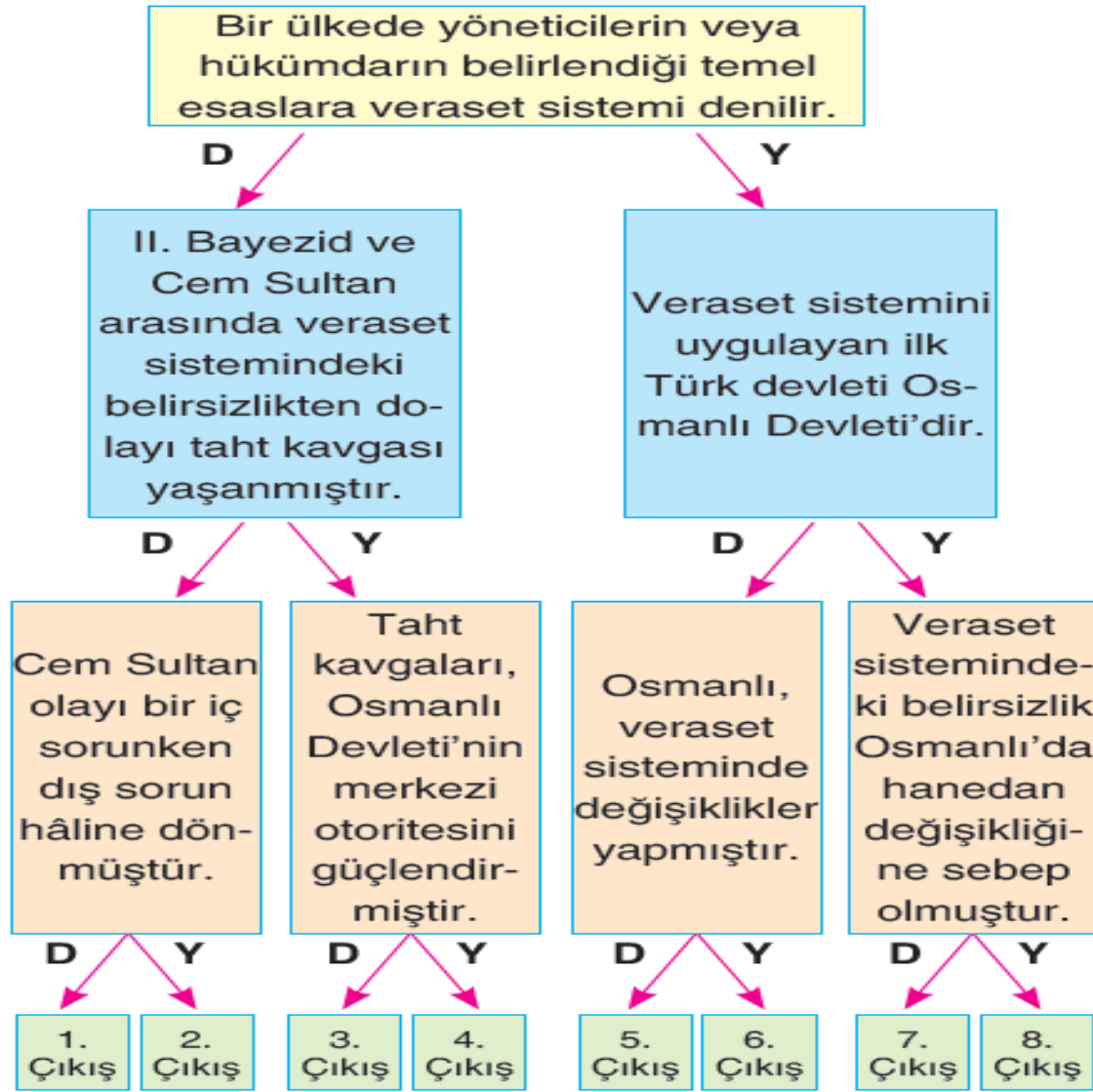
Osmanlı Devleti'nde,

- Fatih'in, padişah olan kimseye kardeşini öldürme yetkisi vermesi,
- I. Ahmet'in Ekber ve Erşed sistemini getirmesi

gibi değişimlerin amacı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Padişahların yetkisini artırmak
- B) Devlet sınırlarını genişletmek
- C) Taht kavgalarını önlemeye çalışmak
- D) Gaza ve Cihat politikasını geliştirmek
- E) Eğitim sistemini yerleştirmek

Bir öğrenci aşağıdaki diyagramı çözümlenmiştir.

Buna göre öğrenci iki tane doğru bir tane yanlış cevap vermişse hangi çıkışa ulaşamaz?

- A) 2 B) 3 C) 4 D) 8 E) 2 ve 8

Osmanlı Devleti'nde,

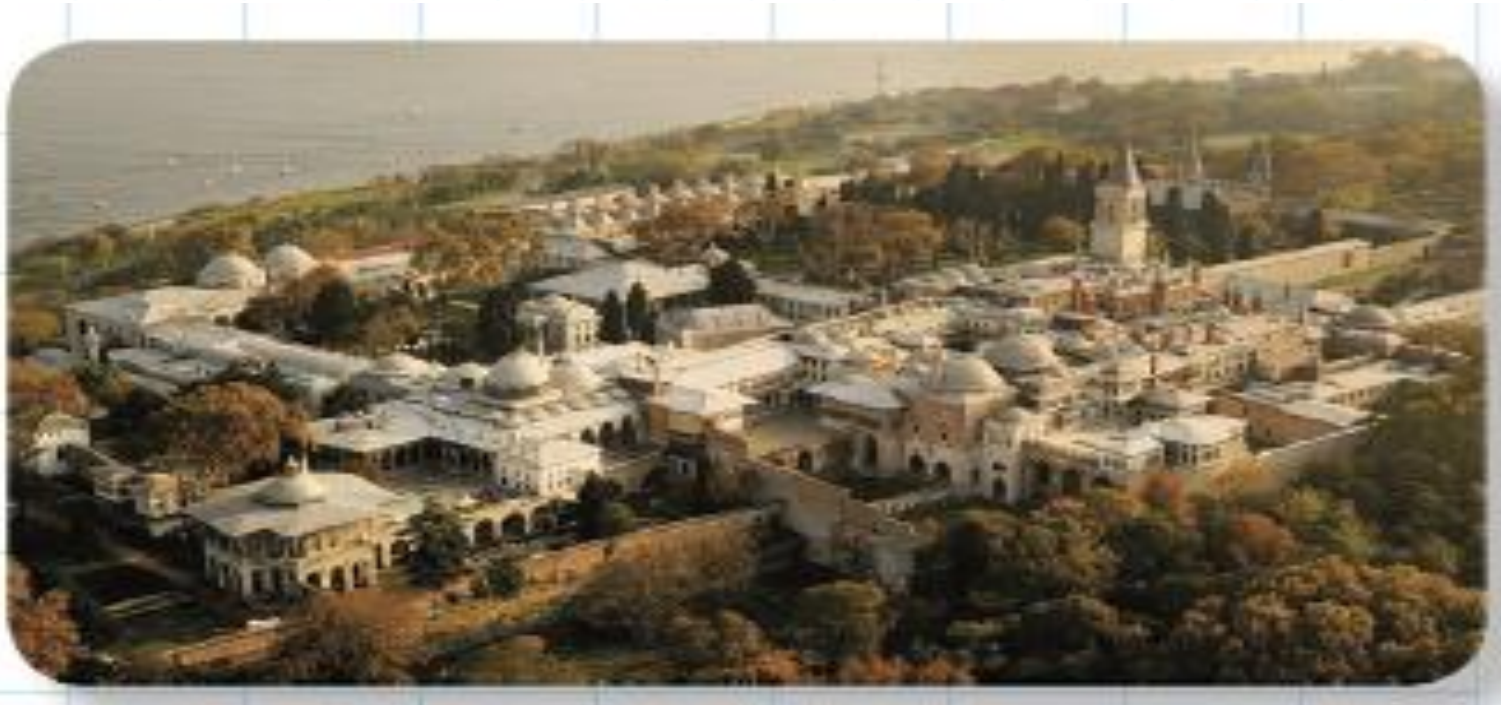
- ▶ Fatih'in, padişah olan kimseye kardeşini öldürme yetkisi vermesi,
- ▶ I. Ahmet'in Ekber ve Erşed sistemini getirmesi

gibi değişimlerin amacı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Padişahların yetkisini artırmak
B) Devlet sınırlarını genişletmek
C) Taht kavgalarını önlemeye çalışmak
D) Gaza ve Cihat politikasını geliştirmek
E) Eğitim sistemini yerleştirmek

Topkapı Sarayı

- Fatih Sultan Mehmet İstanbul'da padişah ve ailesinin yaşayacağı, devlet işlerinin yürütüleceği **Topkapı Sarayı**'ni yaptırmıştır.
- Topkapı Sarayı üç bölümden meydana gelmektedir. Bu bölümler **Enderun**, **Birun** ve **Harem**'dir.

Enderun (İç Saray)

Bölümleri	Özellikleri
Büyük Oda Küçük Oda Seferli Odası Doğancılar Odası Kiler Odası Hazine Odası Has Oda	<ul style="list-style-type: none">✓ İlk kez I. Murat Dönemi'nde Edirne'de açılmış, Fatih Dönemi'nde ise İstanbul'da da açılmıştır.✓ Devlet idaresinin yapıldığı ve devlet adamı yetiştirilen yerdir.✓ Devşirme Sistemi ile yetiştirilen çocuklar belli bir süre eğitimden sonra saray üniversitesi niteliği taşıyan Enderun Mektebi'ne alınmıştır.✓ Enderun'da dinî, ilmi, siyasi eğitimin yanında saray protokol eğitimi de verilmiştir.✓ Enderun'da yetişenler Sadrazamlığa kadar yükselebilmiştir.

Dünya gücü Osmanlı unvanına layık bir imparatorluğun abidevi yönetim merkezi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Edirne Sarayı
- B) İshakpaşa Sarayı
- C) Divanı Hümayun
- D) Eski Saray
- E) Topkapı Sarayı

Gazneliler, devşirmek için aldıkları küçük çocukları Gulamhanede yetiştirir ve devlet hizmetinde kullanırlardı. Osmanlıda ise devşirmek için alınan çocuklar Topkapı Sarayı'nda ---- eğitilirdi.

Boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Acemi Oğlanlar Ocağında
- B) Tımar Sisteminde
- C) Has Odada
- D) Lonca Teşkilatında
- E) Şehzadegan mektebinde

Birun (Dış Saray)

- ✓ Sarayın Bab-ı Humayun ve Babussade arasında kalan bölümdür.
- ✓ Saray hizmetçilerinin bulunduğu Has odalar ve Divan toplantılarının yapıldığı yer bulunur.
- ✓ Altı Bölük Halkı denilen Kapıkulu Sipahileri, Topçular ve Cebeciler de Birun'da bulunmaktadır.

Harem (Saray Okulu)

- ✓ Padişah ve ailesinin yaşadığı yerdir.
- ✓ Burada Cariyeler ve Kalfalara eğitim verilmiş.
- ✓ Sorumlusu Harem Ağası'dır.

Topkapı Sarayı'nın giriş bölümü olan "Birun" sarayın en geniş bölümüdür. Saray muhafızları ve çalışanları burada yer alırdı. Birunda; adalet kasrı, hastane, mut-faklar, ahırlar, erzak odaları, odun ambarları, çalışanların koğuşları, kayıkhaneler, bostanlar, bahçeler, cirit oyunu ve ok atış talimleri için alanlar ve küçük meydanlar bulunurdu.

Buna göre Topkapı Sarayı ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Birden fazla bölümden oluşur.
- B) En geniş bölümü birundur.
- C) Sarayın yemek işleri birunda yapılır.
- D) Birunda güvenlik güçleri ikâmet eder.
- E) Sarayda devlet yönetiminin gerçekleştiği bölüm birundur.

Topkapı Sarayı'nda bulunan Harem Dairesi cariyeye yetiştiren bölümdür. Burada yetiştirilen cariyeler, padişah veya yüksek dereceli devlet memurları ile evlendirilirdi. Çünkü padişah veya yüksek dereceli devlet adamlarının halktan biri ile evlenmesi yasaktı.

Osmanlı Devleti'nin bu yasağı koymasının nedeni aşağıdakilerden hangisi olabilir?

- A) Halk ile kurulan akrabalığın adam kayırma gibi adaletsizliklere yol açabilmesi
- B) Halkın kültürel değerleri
- C) Halkın cahilliğinden çekinilmesi
- D) Saray halkının soylu tabaka olarak kabul edilmesi
- E) Yüksek dereceli devlet adamlarının Hristiyan olması

İSTANBUL'UN YÖNETİMİ

Veziriazam (Sadrazam)	Şehrin disiplin ve genel düzeni
İstanbul kadısı (Taht kadısı)	Şehrin en yüksek mülki amiri (valisi)
Yeniçeri Ağası	İstanbul'un asayiş ve güvenliği
Şehremini	Belediye işleri
Mimarbaşı	İmar işleri
Muhtesip	Ticaret ve Çarşı pazar işleri

Eyalet Sistemi

Eyalet Osmanlı'daki en büyük yönetim birimidir. Üçe ayrılır.

Salyaneli Eyaletler
(Yıllıklı)

- ✓ Merkezden uzak eyaletlerdir. İltizam Sistemi uygulanır.
- ✓ Vergiler ihale yolu ile bir yıllık peşin olarak satılır.
- ✓ Mısır, Habeş, Yemen ve Cezayir gibi eyaletlerde uygulanmıştır.

Salyanesiz Eyaletler
(Yıllıksız)

- ✓ Merkeze yakın Dirlik Sistemi'nin uygulandığı eyaletlerdir.
- ✓ Topraktan elde edilen vergi gelirleri görev ya da maaş karşılığında devlet görevlilerine ve askerlere verilmiştir.
- ✓ Anadolu, Karaman, Rumeli ve Bosna vb. eyaletlerde uygulanmıştır.

Ayrıcalıklı Eyaletler

- ✓ İç işlerinde serbest, dış işlerinde Osmanlı Devleti'ne bağlı özerk eyaletlerdir.
- ✓ Hicaz, Kırım, Erdel, Boğdan vb. eyaletlerde uygulanır.

Divan-ı Hümayun ve Üyeleri

- Divan-ı Hümayun, Osmanlı Devleti'nde devlet işlerinin görüşüldüğü yerdir. Bugünkü Bakanlar Kurulu gibidir. Alınan kararlarda son söz padişaha ait olduğu için "Danışma Meclisi" gibidir.
- Fatih'e kadar Divan'a padişahlar başkanlık ederken, Fatih'ten itibaren Kanunname-i Ali Osman'la **Vezir-i Azam** başkanlık yapmaya başlamıştır.
- Divan'da idari, askerî, hukuki, mali konular ve davalar görüşülmüştür.

Divan-ı Hümayun ve Üyeleri

Seyfiye	Kalemiye	İlmiye
Vezir-i Azam <ul style="list-style-type: none">✓ Padişah'tan sonra yönetimde en etkili ikinci isimdir.✓ Serdar-ı Ekrem unvanıyla ordunun başında sefere çıkmıştır.	Defterdar <ul style="list-style-type: none">✓ Maliyeden sorumludur.✓ Rumeli ve Anadolu Defterdarları vardır.✓ Baş defterdar Rumeli Defterdarı'dır.	Kazasker <ul style="list-style-type: none">✓ Adalet ve eğitim işlerinden sorumludur.✓ Kadı ve Müderrislerin atamalarını yapar.

Seyfiye	Kalemiye	İlmiye
Vezirler <ul style="list-style-type: none">✓ Padişahın yardımcıları olan devlet adamlarıdır.	Nişancı <ul style="list-style-type: none">✓ Ferman ve beratlarla padişahın tuğrasını çeker.✓ Yeni arazileri Tapu Tahrir Defterleri'ne kayıt eder.	Şeyhülislam <ul style="list-style-type: none">✓ Fetva makamıdır.✓ İlmiye sınıfının başıdır.✓ Padişahın aldığı ve Divan'da alınan kararların Şer'i Hukuk'a uygun olup olmadığına karar verir.
Yeniçeri Ağası <ul style="list-style-type: none">✓ Yeniçeri ordusunun komutanıdır.✓ İstanbul'un güvenliğinden sorumludur.	Reisü'l Küttap <ul style="list-style-type: none">✓ Katiplerin başıdır.✓ İç ve dış yazışmalardan sorumludur.✓ Bugünkü Dış İşleri Bakanı'dır.	Şeyhülislam, Kaptan-ı Derya, Reisü'l Küttap <p>Divan-ı Humayun'un asil üyeleri değildir. İhtiyaç duyulduğunda Divan toplantılarına katılmışlardır.</p>
Kaptan-ı Derya <ul style="list-style-type: none">✓ Deniz kuvvetleri komutanıdır.		

Devlet işlerinin görüşülüp karara bağlandığı yerdir Divan-ı Hümâyun. Buradaki görevliler padişah adına yönetim görevlerini yerine getiriler. Orhan Bey Dönemi'nde kurulan bu divana Fatih'e kadar padişahlar, Fatih'ten itibaren sadrazam başkanlık yapmıştır. Burada kararlar alınsa da son söz yine padişaha aittir.

Buna göre Divan-ı Hümâyun ile ilgili;

- I. Aldığı kararlar tavsiye niteliğindedir.
- II. Fatih'ten itibaren daha özgürce çalışmıştır.
- III. Osmanlının yıkılışının gerekçesi olmuştur.

yargılarından hangileri söylenebilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) II ve III E) I, II ve III

Divân-ı Hümâyun; din ve millet ayrımı yapmaksızın herkese açıktı. Herhangi bir şekilde haksızlığa uğradığını düşünen ve mahallî kadılarca yanlış hüküm verildiğine inananlar, şikayetlerini ve davalarını Divan'a getirebilirdi.

Buna göre aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşamaz?

- A) Osmanlı vatandaşları hak arama konusunda özgürdür.
- B) Osmanlıda sadece Müslümanların hakları korunur.
- C) Kadıların verdiği kararlar değiştirilebilir.
- D) Divan, yönetim ile beraber adalet işlerine de bakar.
- E) Yönetim ile halk arasında doğrudan bir bağ vardır.

I. Kale komutanı

II. Kazasker

III. Defterdar

IV. Nişancı

V. Sadrazam

Şekilde verilen Osmanlı devlet görevlilerinden hangisi Divan-ı Hümâyun'da görev almaz?

A) I

B) II

C) III

D) IV

E) V

- Osmanlıda ilk zamanlarda veraset sistemi(tahtın el değiştirmesi) hanedandan birinin tahta geçmesi şeklindeydi.
- I. Murat veraset sistemini "ülke hanedanın ortak malıdır" anlayışı yerine; "ülke padişah ve oğullarının malıdır" şeklinde değiştirmiştir.
- XVII. yüzyılda tahta en büyük ve en akıllı şehzadenin geçmesi kararlaştırılmıştır.

Verilen bilgilere bakarak Osmanlı Devleti'nin veraset sisteminde değişikliğe gitmesindeki temel faktörün;

- I. taht kavgalarını engelleme,
- II. demokrasi rejimini egemen kılma,
- III. cumhuriyet yönetimine geçme

düşüncelerinden hangilerine yönelik olduğu söylenebilir?

A) Yalnız I

B) Yalnız III

C) I ve II

D) II ve III

E) I, II ve III

Yukarıda verilen Osmanlı arması görseli ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Yeşil renk İslamiyet'i temsil etmiştir.
- B) Mızrakların ucu Kibleyi belirtir.
- C) Top ve tüfek gücün sembolü olmuştur.
- D) Güneş motifi padişahın güneşe benzetilmesidir.
- E) Terazi adaletin sembolü olmuştur.

TOPKAPI SARAYI

BİRÜN

- Bazı kapıkulu askerleri ikamet eder
- Yüksek dereceli memurlar ikamet eder

ENDERUN

- Devletin yönetildiği yerdir.
- Yüksek dereceli devlet adamı yetiştirilir.
- Divan toplantıları yapılır.

HAREM

- Padişahın ve ailesinin özel hayatını geçirdiği yerdir.
- Cariyelerin eğitim aldığı medresedir.

Topkapı Sarayı'nın bölümlerinin ve bu bölümlerdeki faaliyetlerin verildiği tabloya bakılarak Osmanlıda sarayın aşağıdaki işlevlerden hangisini yerine getirdiği savunulamaz?

- A) Yönetim
- B) Eğitim
- C) Ticaret
- D) Kültür
- E) Askerî

TYT - AYT TARİH

ens

Öğrenmenin EN Kolay Yolu!

ensyayinlari

Mesaj Gönder

643 gönderi

13,3bin takipçi

585 takip

ENS

ENS Yayınları Resmi Instagram blogu 😊

📍 Ücretsiz konu anlatımları için YouTube linki

bit.ly/2ZduWmQ

ens yayınları

